УДК 330.322(477)

Бутенко Д.С.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

IMPACTS ON INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ
У статті проаналізовані сучасні підходи до визначення поняття «інвестиційна привабливість підприємства». На їх ґрунті надано власне визначення. Розглянуто основні фактори впливу на інвестиційну привабливість підприємства. За допомогою методів групування та порівняльного аналізу проведено класифікацію факторів за змістовою ознакою.
Ключові слова: інвестиції, підприємство, інвестиційний потенціал, інвестиційна привабливість, управління.

АННОТАЦИЯ
В статье проанализированы современные подходы к определению понятия «инвестиционная привлекательность предприятия». На их основе представлено собственное определение. Рассмотрены основные факторы влияющие на инвестиционную привлекательность предприятия. С помощью методов группировки и сравнительного анализа приведена классификация факторов по содержательному признаку.
Ключевые слова: инвестиции, предприятие, инвестиционный потенциал, инвестиционная привлекательность, управление.

ANNOTATION
In the article the modern approaches to the definition of "investment attractiveness of of the enterprise". On the basis of their own definition provided. The main factors influencing the investment attractiveness of the company. Using clustering techniques and analysis and the classification factors for semantic feature.
Keywords: investment enterprise, investment potential, investment attractiveness, management.

Постановка проблеми. Національний інвестиційний потенціал визначається наявністю внутрішніх валових інвестицій, які у свою чергу формують у залежності від рівня інвестиційної привабливості підприємства. Достатній обсяг інвестицій забезпечує високі темпи економічного росту, збільшення доходів і споживчого попиту та інше. Тому аналіз факторів впливу на інвестиційну привабливість підприємства є актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема забезпечення інвестиційної привабливості підприємства не є новою для економічної науки. У сучасній науковій літературі наведено чимало поглядів авторів факторів впливу на інвестиційну привабливість підприємств, їх класифікації та рівні розгляду. Найбільш відомі роботи І.А. Бланка, В.М. Гриньової, В.І. Захарченка, А.В. Черепа, В.З. Бугая, Є.Л. Білого, Н.Ю. Трясціної, В.Г. Федоренка та інших. Проте, деякі питання залишилися невирішеними.

Постановка завдання. Метою дослідження є угрупування факторів впливу на інвестиційну привабливість підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні одним із важливих питань є удосконалення методичних підходів щодо визначення інвестиційної привабливості підприємства й розроблення діючого механізму оцінки привабливості об'єкта інвестування. Актуальність цього питання зумовлена, насамперед, тим, що в сучасних умовах бізнес-середовища більшість підприємств потребують залучення додаткових коштів для проведення активної інноваційно-інвестиційної діяльності. Інвестор, своєю чергою, при визначенні потенційного об'єкта для вкладання ресурсів зосереджує свою увагу на інвестиційній привабливості підприємства [5].

У теорії не існує загальноприйнятого розуміння поняття «інвестиційна привабливість підприємства». Підприємство повинно максимально підвищувати свою інвестиційну привабливість для того, щоб інвестор вклав гроші абл. у його проект, тому дефініція поняття «інвестиційна привабливість» має суттєве значення при активізації інвестиційного абл. с, а більш повне його розуміння дозволить прискорити абл. с залучення іноземних інвестицій в українські підприємства.

В економічній літературі приділялась певна увага питанню визначення інвестиційної привабливості. На думку І.А. Бланка, інвестиційна привабливість – інтегральна характеристика, до якої входить інвестиційний клімат, рівень розвитку інвестиційної інфраструктури і можливості залучення інвестиційних ресурсів, які в сукупності суттєво впливають на формування прибутковості інвестицій і рівень інвестиційних ризиків [1].

К.Л. Ткаченко визначає інвестиційну привабливість як сполучення ефективності інвестицій, їх безпечності і наявності довгострокових економічних перспектив, таких як зріст споживчого ринку, стале економічне зростання [4].

Під інвестиційною привабливістю підприємства такі автори, як В.П. Савчук, С.І. Прилипко, Є.Г. Величко розуміють його інтегральну характеристику як об'єкту майбутнього інвестування з точки зору перспективності розвитку, обсягів і перспектив збуту продукції, ефектив-

ності використання активів, їх ліквідності, стану платоспроможності, фінансової стійкості.

На базі аналізу існуючих формулювань і, безпосередньо, сутності інвестиційної привабливості пропонується наступне визначення: інвестиційна привабливість підприємства – це багатокритеріальна величина потенційного об'єкта інвестування, яка враховує його наявний стан, можливості розвитку, обсяги і перспективи отримання і розподілу прибутку, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, його ділової активності та рентабельності. Вона поєднує в собі дані про ступінь очікуваної доходності, ризикованості та ліквідності потенційного капіталовкладення.

Аналіз інвестиційної привабливості країни (регіону, галузі) є початковим етапом аналізу інвестиційної привабливості підприємства. Значна частина розглянутих методик починають аналіз інвестиційної привабливості підприємства з аналізу інвестиційної привабливості країни, регіону, галузі. Однак деякі інвестори можуть суб'єктивно вибрати регіон виходячи зі своїх можливостей (пересування і контролю підприємства віддаленого географічно).

У світовій практиці проблемами розробки рейтингів інвестиційної привабливості регіонів активно займаються спеціалізовані наукові центри, інформаційні видання: «Wall Street Journal», «Financial Times», «Investor's Daily».

В Україні поки існує один загальновідомий рейтинг інвестиційної привабливості регіонів, розроблений у 1995 році И. Бланком у співробітництві з інвестиційною компанією «Омега-Инвест», Розглянемо більш докладно умови формування рейтингу інвестиційної привабливості країни при виборі і реалізації міжнародних проектів.

В економічній літературі існують різні підходи до визначення інвестиційної привабливості (клімату) держави як сукупності політичних, правових, економічних і соціальних умов, що забезпечують інвестиційну діяльність вітчизняних і закордонних інвесторів (рис. 1).

Рис. 1. Фактори впливу на інвестиційну діяльність

Також важливою складовою інвестиційної привабливості підприємства є інвестиційна привабливість галузі. У виборі галузевих напрямів інвестування, зокрема Всесвітній банк керується перерахованими групами факторів як критеріями для прийняття рішень [2]:

- ринкові;
- конкуренції;
- бар'єри входження в галузь;
- бар'єри виходу підприємства з галузі;
- взаємини з постачальниками;
- технологічні фактори;
- соціальні фактори.

До першої групи відноситься розмір ринку, темп його росту і потенціал, циклічність попиту, еластичність цін, прибутковість, диференціація продукту.

Друга група факторів оцінює стан конкуренції галузевого ринку, наявність конкурентів, інтенсивність конкуренції, ступінь спеціалізації конкурентів, товарів-замінників, завантаження потужностей.

Третя група досліджує капіталомісткість галузі, наявність каналів розподілу і доступ до них, доступ до сировинних ресурсів, захищеність з боку держави, соціальні проблеми галузі, що можуть уплинути на входження.

Четверта група дозволяє проаналізувати існуючі обмеження державного і соціального порядку, що перешкоджають виходу з галузі, капіталізацію активів і можливість їхнього перепрофілювання і використання по іншому призначенню.

Технологічні фактори враховують рівень технічних нововведень у галузі, складність продукції і виробництва, патентно-ліцензійну ситуацію в галузі, капіталомісткість і наукомісткість продукції.

До соціальних факторів, що формують галузеву привабливість, відноситься дисципліна працівників, демографічні процеси, ступінь охоплення робітників профспілками і вплив громадських організацій, виробничі відносини робітників з керівництвом. Проводячи аналіз інвестиційної привабливості галузей України по приведених групах факторів, можна зробити висновок, що в даний час найбільш інтенсивні інвестиційні процеси повинні спостерігатися у високорентабельних сферах, не потребуючих значних вкладень капіталу, при забезпеченні його швидкої віддачі. Це відноситься, насамперед, до сфери внутрішньої торгівлі, переробки сільськогосподарської продукції, легкої промисловості.

Проаналізовані фактори впливу на інвестиційну діяльність. Необхідно виділити наступні фактори, що призводять до стримування інвестиційної діяльності в країнах, приведено в таблиці 1.

Взаємини з постачальниками характеризується наявністю місцевих постачальників, матеріалів-замінників, інтенсивністю конкуренції серед постачальників, можливістю формування стратегічних союзів й інших взаємин з постачальниками сировини і матеріалів, рівнем вертикальної інтеграції з постачальниками.

Таблиця 1

Фактори впливу на інвестиційну діяльність

Група факторів	Характеристика фактору
Фінансово-промислові з галузевим підрозділом усередині території	Обсяг реалізованої продукції на людину; нетто заборгованість; оборотність засобів; темпи зростання прибутку; темпи чи спаду росту по обсягах промислової продукції; прибуток/основні фонди; чисельність зайнятих.
Фактори, що визначають рівень ділової інфраструктури	Рівень застосування лізингу в промисловості території; обсяг довгострокових інвестицій комерційних банків; обсяг фінансових ресурсів, вкладених в інновації; страхування інвестиційного процесу за підтримкою держави; наявність інфраструктури для розвитку усередині і міжрегіональних зв'язків.
Економічні	Капіталомісткість; економічна активність (попит на продукцію), нестабільність економічного росту обсягів виробництва, тимчасова динаміка розвитку виробництва, пропозиція заощаджень – залежність обсягів виробництва від пропозиції заощаджень і інвестиційного попиту; параметри технічного; залежність експорту й імпорту від обсягів виробництва; інфляція – зіставлення росту цін зі спадом дозволяє класифікувати галузеві комплекси по ступені стійкості до кризових ситуацій; інвестиційний ризик як сукупність умов, що визначають імовірність утрати чи інвестицій доходів від них містить у собі як інституціональні, політичні, екологічні умови діяльності інвесторів, так і фактори економічної кон'юнктури, включаючи кон'юнктуру фондового ринку.
Соціальні	Відповідність регіонального рівня і способу життя населення державному чи іншому стандартам; рівень стабільності суспільно-політичної і національно-етнічної ситуації в регіоні; частка бідних і багатих, з визначенням граничних рівнів; забезпеченість соціальними об'єктами (бібліотеки, клубні установи, готелі і т.д.); частка визначених шарів населення до загальної маси населення (у даному випадку це буде спроба оцінити інтелектуальний рівень території); середньомісячна заробітна плата одного працюючого; втрати на оплату послуг і покупку товарів; рівень безробіття; приріст заощаджень у внесках і цінних паперах (з урахуванням акцій); грошові доходи в розрахунку на душу населення; вартість набору з основних продуктів харчування; число зареєстрованих злочинів.
Екологічні	Радіаційне забруднення; рівень забруднення атмосфери; витрати на рекультивацію землі; рівень забруднення вод – основний параметр зміст у воді розчинного кисню; вторинне використання відходів; оборотне і повторне використання води у виробничому водоспоживанні; рівень використання природоохоронного устаткування (процентне співвідношення устаткування, що має пристосування екологічного характеру); використання екологічно безпечних матеріалів і технологій (у першу чергу безвідхідних); ступінь відповідності промислових об'єктів екологічним вимогам, закладеним у законодавстві України.

Окремо можна виділити інвестиційну привабливість регіону, яка оцінюється такими факторами, як [5]:

– рівень економічного розвитку регіону;

– рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону;

– демографічна характеристика;

– рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону;

– рівень криміногенних, екологічних і інших ризиків.

Рівень економічного розвитку регіону характеризується такими показниками, як питома вага регіону у валовому внутрішньому продукті і національному доході, обсяг виробництва на душу населення, рівень самозабезпечення регіону основними продуктами харчування, середній рівень заробітної плати працівників, обсяг і динаміка капітальних вкладень у регіоні на душу населення, число підприємств, питома вага збиткових підприємств [6].

Розвиток інвестиційної інфраструктури оцінюється числом підрядних будівельних компаній, обсягом місцевого виробництва основних будівельних матеріалів, виробництвом енергетичних ресурсів на душу населення, щільністю залізничних колій повідомлення, щільністю автомобільних доріг.

Демографічну характеристику визначають питома вага населення регіону в загальній чисельності населення України, співвідношення міського і сільського населення, питома вага населення, зайнятого в суспільному виробництві, рівень кваліфікації працівників.

Розвиток ринкових відносин характеризується питомою вагою приватизованих, а позові недержавної форми власності підприємств у загальній їхній кількості, чисельністю підприємств з іноземними інвестиціями, банківських установ, страхових компаній, товарних бірж.

Висновки. Ретельний аналіз факторів інвестиційної привабливості підприємства на всіх рівнях її формування дозволив зробити висновок, що інвестиційна привабливість є комплексною і всеохоплюючою характеристикою, яка суттєво впливає на підприємства в отриманні інвестиційного капіталу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк – К.: МП «ИТЕМ» ЛТД, «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед», 1995. – 448 с.
2. Головатюк В. Галузеві аспекти привабливості інвестиційного середовища / В. Головатюк // Вісник Національного банку України. – 2001. – № 4. – С. 36-42.
3. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій [Електронний ресурс]: Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій від 23.02.98 № 22. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98.

4. Ткаченко Е.Л. Определение привлекательности территорий как исходный этап регулирования инвестиционных процессов / Е.Л. Ткаченко // Регион, город, предприятие в условиях переходной экономики. – Донецк: ИЭПИ НАН Украины. – 2000. – С. 258-262.
5. Черниш С.С. Огляд методик аналізу інвестиційної привабливості підприємства / С.С. Черниш // Інноваційна економіка. – 2013. – 5. – С. 87-92.
6. Якименко Е.А. Оценка инвестиционной привлекательности предприятия / Е.А. Якименко // Вестник Алтайского государственного аграрного университета – 2009. – № 11(61). – С. 117-121.